

notitie

Opname CMIS op de lijst voor 'pas toe of leg uit'

FORUM STANDAARDISATIE 28 oktober 2014 Agendapunt 04. Open standaarden, lijsten Stuk 04A1. Forumadvies CMIS

Aan:	Forum Standaardisatie
Van:	Stuurgroep Standaardisatie

Aanleiding en achtergrond

CMIS is een open standaard die een scheiding maakt tussen een database voor ongestructureerde data (zoals documenten en e-mails) en de applicatie die deze data ophaalt en presenteert. Hierdoor is het eenvoudig om informatie en de bijbehorende metadata (gegevens over data) uit verschillende databases over organisatiegrenzen heen uit te wisselen. Het bouwen van aparte koppelingen bij de informatie-uitwisseling tussen content management systemen of document management systemen of het aanschaffen van leverancierseigen oplossingen is door gebruik van deze standaard niet nodig. Er zijn geen alternatieve open standaarden op de markt en wereldwijd wordt CMIS veelvuldig toegepast en ondersteund. In Nederland groeit de toepassing van CMIS.

Betrokkenen en proces

CMIS is aangemeld door het Instituut Fysieke Veiligheid (IFV) voor opname op de 'pas toe of leg uit' lijst, waarna een intakegesprek, expertbijeenkomst en openbare consultatie hebben plaatsgevonden. Tijdens de openbare consultatie zijn een aantal vragen naar voren gekomen, die aanleiding hebben gegeven tot een aanvullend (expert)onderzoek. Het aanvullend onderzoek is voorgelegd aan en afgestemd met de betrokkenen uit de expertgroep en openbare consultatie. Uiteindelijk hebben de resultaten uit deze stappen geleid tot onderstaande Forumadvies.

Consequenties en vervolgstappen

Uit het expert- en het aanvullend onderzoek zijn geen specifieke risico's naar voren gekomen voor het opnemen van CMIS op de 'pas toe of leg uit'-lijst. Wel zijn er enkele adviezen om de adoptie van de standaard te bevorderen. Deze staan in onderstaande advies.

Gevraagd besluit

Het Forum Standaardisatie wordt gevraagd om in te stemmen met:

1. de opname van CMIS 1.0 op de lijst voor 'pas toe of leg uit';
2. het door de expertgroep gedefinieerde functionele toepassingsgebied en organisatorische werkingsgebied;
3. de additionele adviezen ter bevordering van de adoptie van de standaard.

Ad 2. Toepassings- en werkingsgebied

Als functionele toepassingsgebied wordt voorgesteld:

Het toegankelijk maken van ongestructureerde gegevens in content repositories van Content Management Systemen (CMS'en) en Document Management Systemen (DMS'en) met als doel deze gegevens uit te wisselen met andere CMS en DMS systemen.

Toelichting op het toepassingsgebied bij opname:

- Het functioneel toepassingsgebied stelt aan CMS¹ en DMS² systemen de eis om CMIS te ondersteunen bij het uitwisselen van ongestructureerde gegevens over de organisatiegrens heen. CMIS 1.0 kan ook voor andere content repositories gebruikt worden, maar dit wordt niet verplicht door de 'pas toe of leg uit'-status.
- CMIS is geen standaard voor recordmanagement. Een DMS of CMS systeem dat expliciet voor recordmanagement wordt gebruikt, valt dus buiten het toepassingsgebied en kan een 'leg uit' zijn voor het niet ondersteunen van de standaard. CMIS 1.0 specificeert vooral algemene basisfunctionaliteiten en biedt geen specifieke recordmanagement functionaliteiten, zoals bewaartermijnen van documenten en classificatie van gegevens op basis van onderwerp en categorie.
- CMIS ondersteunt geen situaties waarin een meer uitgebreide structuur van het metadatamodel nodig is, zoals geneste data (subvelden van datavelden). In dat geval is een apart toepassingsprofiel nodig. Bij de ontwikkeling van een apart toepassingsprofiel moet CMIS wel worden overwogen als basis voor het toepassingsprofiel.

Als organisatorisch werkingsgebied wordt voorgesteld:

Overheden (Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen) en overige instellingen uit de publieke sector.

Ad 3. De additionele adviezen ter bevordering van de adoptie van de standaard

Ten aanzien van de adoptie van de standaard worden de volgende additionele adviezen gedaan:

- Om tijdig op nieuwe ontwikkelingen rondom CMIS in te spelen is het belangrijk om op de hoogte te zijn van de ontwikkelingen rondom de standaard. DGOBR heeft toegezegd om namens de Nederlandse rijksoverheid de monitoring te organiseren voor ontwikkelingen rondom CMIS en waar nodig een standpunt (van de Nederlandse rijksoverheid) in te brengen in de technische commissie CMIS bij OASIS.
- Het programma Digitale Taken Rijksarchieven 2015 heeft toegezegd om CMIS te betrekken in haar onderzoek naar interoperabiliteitseisen voor het

¹ Een content management systeem (CMS) is een programma dat het mogelijk maakt om een website of intranet te beheren. Het maakt hierbij gebruik van een database waar de informatie wordt opgeslagen en een interface waarmee de informatie kan worden bewerkt.

² Een document management systeem (DMS) is een programma dat het mogelijk maakt om documenten overzichtelijk te beheren aan de hand van de metadata (naam, auteur, datum e.d.) die aan een document worden toegekend.

rijksarchief. Verder gaat het programma na in hoeverre CMIS in combinatie kan worden gebruikt met de Richtlijn Metagegevens Overheidsinformatie en het bijhorende Toepassingsprofiel Metagegevens Rijksoverheid. De resultaten hiervan dienen gedeeld te worden met het Forum.

Datum
17 oktober 2014

- Organisaties die binnen hun sector of domein over organisatiegrenzen heen documenten en andere ongestructureerde gegevens willen uitwisselen met behulp van CMIS en die (bovenop CMIS) een toepassingsprofiel nodig hebben, worden opgeroepen om dit toepassingsprofiel gezamenlijk voor de gehele sector te definiëren, zoals is gebeurd voor en door gemeenten³.
- Het Forum Standaardisatie wordt opgeroepen om de gebruikservaringen met CMIS te verzamelen en te publiceren bij of na opname op de lijst. Denk hierbij in het bijzonder aan praktijkvoorbeelden, waarin CMIS en Digikoppeling en/of SAML gecombineerd worden toegepast.

Toelichting

Waar gaat het inhoudelijk over?

CMIS is een open standaard die een scheiding maakt tussen een database voor ongestructureerde data en de applicatie die de data ophaalt en presenteert. Hierdoor is het eenvoudig om content (ongestructureerde data, zoals documenten en e-mails) en de bijbehorende metadata (beschrijvende data) uit verschillende databases (content repositories⁴) over organisatiegrenzen heen uit te wisselen. Zo kan met CMIS het Landelijk Crisis Management Systeem (LCMS) documenten ontsluiten uit het DMS van elke veiligheidsregio zonder de veiligheidsregio's te hoeven verplichten tot een gebruik van een specifiek DMS.

Hoe is het proces verlopen?

Op 8 oktober 2013 is namens het Instituut Fysieke Veiligheid (IFV) CMIS v1.1 aangemeld voor opname op de lijst voor 'pas toe of leg uit'. Op basis van de intake is besloten om versie 1.0 van de standaard in behandeling te nemen, omdat versie 1.1 in de praktijk nog weinig wordt toegepast en ondersteund. Vervolgens is een expertgroep met vertegenwoordigers uit overheid en bedrijfsleven gevormd. De expertgroep is op 21 januari 2014 bijeenkomen en op basis van de bespreking is een expertadvies opgesteld. Het expertadvies is vervolgens gepubliceerd ten behoeve van een openbare consultatie. Hierop zijn reacties ontvangen van de gemeente Amsterdam en het Ministerie van VenJ. Tijdens de openbare consultatie zijn een aantal vragen naar voren gekomen, die aanleiding hebben gegeven tot een aanvullend (expert)onderzoek. Het aanvullend onderzoek is voorgelegd aan en afgestemd met de betrokkenen uit de expertgroep en openbare consultatie.

Hoe scoort de standaard op de toetsingscriteria?

Open standaardisatieproces

De standaard wordt beheerd door OASIS. Deze organisatie is een consortium dat open standaarden op het gebied van informatietechnologie ontwikkelt, beheert en promoot. De standaardisatieorganisatie is onafhankelijk en het standaardisatieproces is voldoende open. Voor deelname aan het standaardisatieproces, inclusief stemrecht en deelname aan de ontwikkeling, zijn lidmaatschapskosten verbonden. Gebruik van de standaard en bijbehorende

³ KING heeft de Standaard Zaak- en Documentservices 1.1 ontwikkeld wat gebruik maakt van CMIS. Voor de standaard zie: <https://new.kinggemeenten.nl/gemma/stuf/koppelvlakken/zs-dms>.

⁴ Een content repository is een centrale opslagplaats voor ongestructureerde data (gegevens). Het is dus de omgeving waarin content wordt opgeslagen. In dit onderzoek ligt de focus op Content Management systemen en Document Management Systemen.

documentatie is kosteloos.

Datum
17 oktober 2014

Toegevoegde waarde

De meerwaarde van CMIS zit met name in het ontsluiten van ongestructureerde gegevens. Voorbeelden van ongestructureerde gegevens zijn tekstverwerkingsdocumenten, fotobestanden en presentaties. Door gebruik van de standaard hoeven er geen aparte koppelingen te worden gebouwd of leverancierseigen oplossingen te worden aangeschaft bij de informatie-uitwisseling tussen content management systemen of document management systemen. Er zijn geen alternatieve open standaarden op de markt en wereldwijd wordt CMIS veelvuldig toegepast en ondersteund. In Nederland groeit de toepassing van CMIS.

Draagvlak

CMIS v1.0 wordt door de ministeries van BZK, SZW en Financiën al enkele jaren gebruikt als koppelvlak voor het uitwisselen van documenten en metadata in en uit het document- en workflowmanagementsysteem Digidoc. Het Kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten (KING) gebruikt CMIS v1.0 in de specificatie 'Standaard Zaak- en Documentservices 1.0'. CMIS v1.0 en v1.1 zijn tevens opgenomen in de GEMMA Softwarecatalogus van Operatie NUP (Nationaal Uitvoeringsprogramma Dienstverlening en e-Overheid). De indienende partij, het Instituut Fysieke Veiligheid (IFV) gebruikt de standaard om vanuit het document managementsysteem van elke veiligheidsregio documenten te ontsluiten voor het Landelijk Crisis Management Systeem (LCMS).

De binnen de (semi)publieke sector veelgebruikte CMS en DMS-systemen Drupal, Hippo, TYPO3, SharePoint en Alfresco bieden allen ondersteuning voor CMIS v1.0. CMIS v1.1 wordt in ieder geval ondersteund door Alfresco Software Inc.

Opname bevordert de adoptie

Omdat het gebruik van de standaard binnen de (semi)overheid momenteel nog beperkt is, draagt opname op de lijst voor 'pas toe of leg uit' naar verwachting bij aan de adoptie van de standaard. Zo heeft de gemeente Vught de standaard eerder voor opname op de 'pas toe of leg uit'-lijst ingediend. Zij hopen met opname van CMIS op de lijst om leveranciers te dwingen niet de eigen leveranciersspecifieke oplossing aan te bieden.

Wat is de conclusie van de expertgroep, de consultatie en het aanvullende expertonderzoek?

Uitkomsten uit expertgroep

De expertgroep adviseert CMIS v1.0 op te nemen op de lijst voor 'pas toe of leg uit' voor het toegankelijk maken van ongestructureerde gegevens in content repositories binnen Content Management Systemen (CMS) en Document Management Systemen (DMS).

Uitkomsten uit de consultatie

De gemeente Amsterdam steunt de opname van de standaard en ziet CMIS als de standaard oplossing voor toekomstige koppelingen.

Het ministerie van VenJ heeft het Forum verzocht om CMIS aan te houden voor opname op de lijst voor 'pas toe of leg uit'. Het ministerie van VenJ stipt de volgende aandachtspunten aan:

1. De binding met SAML, de overheidstandaard voor autorisatie, ontbreekt

2. De relatie met Digikoppeling 3.0 is niet expliciet
3. De beperkte functionaliteit van versie 1.0 CMIS
4. De mismatch met [record] management
5. Het ontbreken van vaste metadataprofielen

Datum
17 oktober 2014

Deze vragen hebben geleid tot het aanhouden van de standaard en het uitvoeren van een aanvullend expertonderzoek. In het onderzoek is gekeken naar:

1. Is CMIS 1.0 toe te passen samen met Digikoppeling 3.0 en SAML 2.0.
2. Hoe wordt CMIS 1.0 reeds toegepast en hoe gaan organisaties in de praktijk om met metadata (in relatie tot CMIS), het toevoegen van extra functionaliteit en metadataprofielen.
3. Hoe het programma Digitale Taken Rijksarchieven 2015 het gebruik van CMIS in een Rijksbrede documentmanagement-oplossing kan onderzoeken.

Conclusie uit het aanvullende expertonderzoek

Inzetbaarheid CMIS met Digikoppeling en/of SAML

CMIS zegt niet veel over authenticatie, anders dan dat dit moet worden afgehandeld door het transportprotocol. SAML, de 'pas toe of leg uit'-standaard voor het uitwisselen van authenticatie- en autorisatiegegevens kan hier worden gebruikt. Het aanvullende expertonderzoek geeft aan dat de inzetbaarheid van deze combinaties theoretisch mogelijk is. Bij de integratie van CMIS met SAML worden dan ook geen problemen voorzien al is, voor zover bekend, nog geen ervaring met de combinatie van CMIS en SAML. Uit het aanvullende onderzoek komt echter naar voren dat dit geen bezwaar vormt voor het opnemen van CMIS op de 'pas toe of leg uit'-lijst.

Verder heeft de expertgroep geconcludeerd dat CMIS v1.0 niet conflicteert met Digikoppeling. Logius geeft aan dat CMIS 1.0 en 1.1 werken met SOAP bindings en Digikoppeling dit protocol (als onderdeel van WUS) ook ondersteunt. De combinatie zou dus moeten kunnen werken. Een praktijkvoorbeeld voor een gecombineerde oplossing, waarbij zowel CMIS als Digikoppeling wordt gebruikt, is niet gevonden. CMIS en Digikoppeling bestrijken echter verschillende functionele gebieden en Logius voorziet daarin geen bezwaren of knelpunten, voor opname van CMIS.

Met versie 2.0 van CMIS komt mogelijk de binding met WUS te vervallen. Dit kan mogelijk impact hebben op het toepassingsgebied of aanvullende eisen geven bij implementatie. Om tijdig op nieuwe ontwikkelingen rondom CMIS in te kunnen spelen is het belangrijk om op de hoogte te zijn van de ontwikkelingen rondom de standaard. DGOBR heeft toegezegd om namens de Nederlandse overheid de monitoring te organiseren voor ontwikkelingen rondom CMIS.

Ad 2. Huidige toepassing CMIS 1.0, metadata en uitbreiding van functionaliteit

Het standaard metadata profiel van CMIS 1.0 is voldoende om tussen content management systemen⁵ (CMS'en) en/of document management systemen (DMS'en) gegevens uit te wisselen. Wel kan het zijn dat in een keten het standaardprofiel uitgebreid moet worden met een apart toepassingsprofiel dat bovenop CMIS 1.0 gebouwd moet worden. Dit is goed mogelijk en wordt niet gezien als een belemmering voor opname op de 'pas toe of leg uit'-lijst. Bij een leveranciersspecifieke oplossing is dit overigens altijd het geval.

⁵ Een content management systeem (CMS) is een programma dat het mogelijk maakt om een website of intranet te beheren. Het maakt hierbij gebruik van een database waar de informatie wordt opgeslagen en een interface waarmee de informatie kan worden bewerkt.

Eén van de sterke punten van CMIS is juist dat de standaard veel ruimte laat om door middel van eigen extensies specifieke functionaliteit toe te voegen. De veiligheidsregio's maken gebruik van een standaardprofiel op basis van CMIS 1.0 zonder het toevoegen van andere functionaliteit. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en de gemeenten (KING) hebben een uitbreiding geschreven op het CMIS profiel binnen Digidoc en de standaard Zaak- en Documentservices. Voor zover de metadata van CMIS 1.0 zijn uitgebreid (door het ministerie van BZK en gemeentes), is dit gedaan als onderdeel van een standaardprofiel voor de hele sector. Problemen ten aanzien van interoperabiliteit en CMIS zijn daarbij niet ervaren. CMIS biedt juist goede basis en heeft de nodige ingebouwde flexibiliteit.

Om te voorkomen dat er veelheid aan (onderling niet uitwisselbare) profielen ontstaat is het wel belangrijk om bij de ontwikkeling van een nieuw profiel:

1. Te inventariseren hoe breed inzetbaar het profiel dient te zijn en hierover afstemming te zoeken met betrokken partijen.
2. Uit te gaan van reeds bestaande profielen en 'best practices' en niet te beginnen bij nul. Een voorbeeld hiervan is het eerder genoemde profiel van KING.

Wel komt uit het aanvullend onderzoek naar voren dat CMIS geen situaties ondersteunt waarin een meer uitgebreide structuur van het metadatamodel nodig is, zoals geneste data (metadatavelden kunnen subvelden hebben). In deze gevallen is een apart profiel nodig. Verder is CMIS geen standaard voor recordmanagement en specificeert CMIS 1.0 vooral algemene basisfunctionaliteiten van content repositories. In het geval van recordmanagement zijn er functionaliteiten, zoals bewaartermijnen van documenten (zogenaamde retention rules) en classificatie van gegevens op basis van onderwerp en categorie (zogenaamde records classification) nodig. Bij het functionele toepassingsgebied zal dan ook worden aangegeven dat recordmanagement buiten de scope is van de opname op de lijst.

Ad 3. CMIS en programma Digitale Taken Rijksarchieven 2015

Het programma digitale Taken Rijksarchieven moet ervoor zorgen dat op 1 januari 2016 de gemeenschappelijke infrastructuur van het Nationaal Archief en de Regionale Historische Centra (RHC's) in staat is om digitaal en gedigitaliseerd het rijksarchief in te nemen, te beheren en te ontsluiten. Hiervoor wordt een basis-digitale (rijks)infrastructuur ontwikkeld voor archivering van overgebrachte (gedigitaliseerde) archieven. Het Nationaal Archief ontwikkelt vanuit het programma Digitale Taken Rijksarchieven een normenkader met daarin ook richtlijnen voor de duurzame toegankelijkheid van digitale overheidsinformatie. Daarbij wordt onderzocht welke eisen ten aanzien van interoperabiliteit gesteld moeten worden vanuit de Rijksoverheid. Resultaten worden medio 2015 verwacht. Het programma moet eerst bekijken welke kaders en voorwaarden er gelden voor het opzetten van een rijksbreed document-uitwissel- systeem (of methode), hiermee zijn ze nu bezig. De volgende stap is een onderzoek naar passende bestaande standaarden. CMIS is hierbij een belangrijke standaard, omdat CMIS vooralsnog de enige leverancierafhankelijke oplossing is. Het programma geeft aan dat vanwege het belang van standaardisatie het geen bezwaar heeft tegen opname van CMIS op de lijst, maar dat de standaard niet dé oplossing is voor het behalen van de beleidsdoelstellingen om te komen tot één informatiehuishouding. CMIS is echter geen totaaloplossing voor alle wensen. Het opnemen van CMIS op

de lijst heeft ook niet als doel om de standaard neer te zetten als een totaaloplossing.

Datum
17 oktober 2014

Conclusie

Op basis van de resultaten uit het aanvullende expertonderzoek zijn er geen bezwaren gevonden voor het opnemen van CMIS op de 'pas toe of leg uit'-lijst. Bovenstaande heeft geleid tot de additionele adviezen zoals eerder in deze notitie opgenomen.

Bijlage

- Aanvullend expertonderzoek CMIS v 1.0, 20 september 2014 (bijlage A2)
- Expertadvies CMIS v1.0, 12 februari 2014
- Overzicht reacties consultatieronde

Zie: <https://lijsten.forumstandaardisatie.nl/open-standaard/cmisis>